

Foti Benlisoy: Referanduma doğru: 'İyimser olmayan bir umut'

Posted on 21/02/2017

"Tarihin tanıklık ettiği gibi Bonapartizm, evrensel ve hatta gizli oy ile çok güzel sürdürülebilmektedir. Bonapartizmin demokratik ayini plebisittir. Zaman zaman vatandaşlara şu soru sunulmaktadır: Lider tarafında mı yoksa ona karşı mı? Ve seçmen namlunun soğukluğunu omuzları arasında hissetmektedir. Şimdi artık taşralı bir yarı aydın gibi görünmekte olan III. Napolyon zamanından bu yana bu teknik olağanüstü bir gelişme göstermiştir." Troçki'nin Norveç'te sürgündeyken kaleme aldığı bu satırlar Türkiyeli okur için de bir hayli tanıdık.

Henüz 1982 senesindeki gibi "İstanbul'da Anayasa'ya hayır kampanyası açan 13 kişi Sıkıyönetim Komutanlığı 3 Numaralı Askeri Mahkemesi'nce tutuklandı" türünden haberler çıkmıyor. Portekiz'de 1933 anayasa referandumundaki gibi boş ve geçersiz oyları da "evet" sayacak düzenlemeler daha yok. Bir yıl sonra Almanya'da gerçekleştirilen plebisitteki gibi gizli oyu fiilen yasaklamak üzere seçim kabinlerine "buraya giren haindir" gibisinden yazılar da şimdilik asılmayacak. Ancak Kenan Evren'in "dış güçlerle işbirliği yapanlar Anayasa'ya hayır kampanyası açtılar" sözlerindeki seviyeye şimdiden ulaşmış olmamız, bu örneklerin çok da uzağında olmadığımızın işaretidir. En azından "fantezi" odur.

PLEBİSİT KARTI

Devlet içi hizipler arasındaki mücadelede siyasal güçler dengesini kendi lehine çevirmek yolunda "milli iradeye başvurmak", Erdoğan'ın hep en önemli kozu oldu. Orhan Gazi Ertekin'in geçtiğimiz günlerde yayımlanan bir mülakatında ifade ettiği üzere, Erdoğan'ın

ayakta kalma yöntemi, “kendi iddialarını aralıksız olarak halka onaylatarak” uygulanan bir “meydan politikası”dır. Buna göre, “halktan ve milli irade vurgusundan bahsederek kendini diğer ittifak güçleri arasında daha güçlü kılmak için sürekli seçime” gidilmektedir. Neredeyse her seçim, devlet içi ittifaklar sistemini yeniden tanzim etmek, farklı hizipler karşısında pozisyonun tahkimi için bir fırsattır.

Bu tutumun ardında, Türk sağının geleneğinde olan çoğunlukçu “milli irade” miti ve milletin “özünün” şu ya da bu partide temayüz ettiğine dair “otantik temsil” iddiası da var elbette. Ancak iktidar blokundaki çatırdama ve rekabetin parlamenter yol ve yöntemlerle idare edilebilir olmaktan çıkması ve akabinde rejimin Bonapartist çizgilerinin belirginleşmesiyle sandık ve “milli irade” vurgusu giderek daha agresif hale geliyor. Muhalif ve muarızların potansiyel “hain” ve “teröriste” dönüşümü, sandıktan beklenen sonucun çıkmaması halinde iç savaş çıkacağına dair beyanlar, bu radikalleşme-derinleşmenin birer göstergesi.

Plebisiter kartın en özgün kullanımına, 15 Temmuz darbe girişiminin akabinde gündeme gelen kitle seferberliklerinde şahit olduk. Erdoğan’ı anayasal çerçevenin üzerinde bir güç ve meşruiyetle donatan bonapartist-plebisiter bir kitle seferberliği idi bu. Amaç, devlet içerisinde çok keskin bir tasfiye harekâtına girer, devletin kurumsal mimarisini “şefçi” bir doğrultuda dönüştürürken bunun yaratacağı huzursuzluk ve sarsıntıları sokaktan gelen gürültüyle bastırmaktı. Tasfiyelerle devletin lime lime olmasının yaratacağı karmaşaya hâkim olmak, “temizliğe” her gün sokakta lideri onaylamak için yapılan plebisit işlevli gösteriler aracılığıyla bir meşruiyet halesi sağlamaktı. Ortada bir seçim yoktu elbette ama “liderin tarafında mı ona karşı mı” sorusunun sorulduğu ve devlette yaşanan parçalanmanın bir nevi telafi edildiği fiili “sandıklar” meydanlara kuruluvermişti.

Çıta yükselmiş olsa da hedef şimdi de aynı. Amaç, liderin yanında mı karşısında mı bulunduğu sorusu etrafında siyasal saflaşmaları ve hizipler arası rekabeti, “şef” merkezli bir biçimde sadeleştirip yeniden örgütlemek. Devlet içi hizip savaşlarında Erdoğan’ın konumunu pekiştirmek, Perinçek ile Bahçeli’nin “Erdoğan’ı paylaşamama” söz düellosunda olduğu

üzere onu hizipler için adeta vazgeçilmez kılmak.

YATAY SINIF SAVAŞLARI

Gramsci, III. Napoleon “Sezarizmini”, Fransa’da “ilerlemeci rakip gücün”, yani tabii sınıfların “mevcut toplumsal biçimi” değiştirme gücünden çok “Fransa’daki egemen gücün” siyasal açıdan bölünmüşlüğü’nün (lejitimistler, Orleancılar, Bonapartistler ve Jakobencumhuriyetçiler) ürünü olduğunu söylerken böyle bir “hizip mücadelesine” dikkat çekiyordu. Ona göre “geleneksel hâkim gücün anlık bir yetersizliği sonucu”nu doğuran “bu iç hizip mücadelesi, ilerlemeci rakip gücün vaktinden önce atılım yapmasını” mümkün kılmış, sonuç Louis Bonaparte’ın “önemsiz kişiliğine uygun” Sezarizmi olmuştu.

Marx’ın “18 Brumaire”deki analizi de zaten bu “yatay” sınıf savaşları, yani sermaye içi karmaşık hizipleşme ve çelişkiler temelinde diktatörlüğü temsili (burjuva) demokrasiye içkin, yapısal bir olasılık olarak tahlil eder. Kapitalist devlette malum, otoriter-despotik eğilimler sadece “aşağıdakilerin” hâkim sınıflara karşı verdiği açık-gizli mücadelelere verilen yanıtta kaynaklanmaz. Bu “dikey” basınçların yanında hâkim sınıfın bölünmüşlüğü’nden kaynaklanan “yatay” basınçlar da söz konusudur. Bu basınçlar burjuvazinin, Hal Draper’ın deyimiyle, “başka hiçbir hâkim sınıfın olmadığı kadar ihtilaf ve rekabet halindeki çıkar gruplarıyla çaprazlama bölünmüş olmasının, şu kurtlar sofrası halinin” sonucudur. Dikey ve yatay sınıf savaşları elbette iç içedir ve birbirinden öyle kolay ayırılmazdır. Ancak nedeni ne olursa olsun, hâkim sınıf içi bölünmeler “normal” kurum, kural ve teamüllerle yönetilebilir olmaktan çıkınca meydana gelen kriz, otoriter seçenekleri gündeme sokar ve Bonapartizm, bu yazının başında sesine kulak verdiğimiz devrimcinin hatırlattığı üzere bir “kriz rejimidir”.

Bizdeki hizipler (Gülenciler, Avrasyacılar, ulusalcılar, İslamcılar vs.) arası güç mücadelesinin kontrolden çıkması, malum kriz rejiminin sebebidir. Bu hizipler, Marx’ın deyimiyle, “eski

hatıralar, kişisel antipatiler, umut ve korkular, önyargı ve yanlısamalar, sempati ve antipatiler, inanışlar, inanç ve ilke parçaları” aracılığıyla ifade bulan hâkim sınıf içi saflaşmaların dolaylı birer ifadesidir. Yatay sınıf savaşları ancak, yine Marx’ın ifadesiyle, “farklı ve kendine has bir biçimde oluşmuş duygular, yanlısamalar, düşünme biçimleri ve hayata dair görüşlerden mürekkep bütün bir üstyapı” ile dolayımılarak cereyan eder.

Neticede dikey sınıf savaşlarının da (Gezi, HDP’nin siyasal etkisindeki artış ve “metal fırtına”) basıncıyla ağırlaşan yatay sınıf savaşları, amiyane tabirle “devletin çivisi çıktı” diye tanımlanabilecek manzarayı yaratmıştır. Erdoğan, darbe girişiminin ardından devletteki kırılma sürecini farklı devlet hizipleri ile kurulacak yeni bir uzlaşma temelinde telafiye yöneldi. Ancak mesele sadece “uzlaşma” düzeyinde kalsaydı bu, farklı hizipler arasında bir eşdeğerlik ilişkisini gündeme getirecek, Gülencilerle olduğu gibi iktidarın paylaşılması anlamını taşıyacaktı. Referandum, yani liderin oylatılması, tam da bu paylaşım riskini önlemek, hizipler arası yeni ittifak ilişkilerini Erdoğan’ın mutlak hâkimiyetinde tanzim etmenin yolu olarak gündeme gelmiştir.

Yani karşımızdaki referandum, aslen deplasmandır. Ancak Marx’ın “mücadeleye en elverişli koşullarda girilseydi evrensel tarihi yazmak çocuk oyuncağı sayılacaktı” derken hatırlattığı üzere, girdiğimiz siyasal mücadelelerin koşullarını belirleyen çoğu zaman biz değilizdir. Üstelik, aslında alaturka Bonapartizme tam da kendi sahasında gol atmanın ciddi olanakları mevcuttur. Mesele, bardaktaki su miktarıyla alakasız bir kötümserlik-iyimserlik (boş-dolu) tartışmasının ötesindedir. Terry Eagleton’un yakın zamanlı bir çalışmasının başlığına atıfla “iyimser olmayan bir umudu” örgütlenme meselesidir.

Kaynak: evrensel.net